

LAIKAS 7

TURINYS

Kelionė į priešistorę ir senovės istoriją prasideda! 1

I skyrius. Pasaulio priešistorė

1.1 Žmogaus kilmė.....	2
+1.2 Neandertaliečiai ir šiuolaikiniai žmonės	5
1.3 Gyvenimas ledynmečio Europoje	6
1.4 Neolito revoliucija	7
+1.5 Neolito išradimai	9
1.6 Priešistorinis menas ir tikėjimas	10
+1.7 Metalų amžiai	11
Žinau, moku, galiu	12

II skyrius. Lietuvos priešistorė

+2.1 Pirmieji Lietuvos gyventojai	14
2.2 Kaip susidarė baltai?	16
2.3 Nuo baltų genčių iki tautų	17
2.4 Gintaras – baltų auksas	18
2.5 Baltų verslai ir amatai	19
2.6 Baltų visuomenė.....	22
2.7 Senovės baltų tikėjimas	23
2.8 Piliakalnių kraštas	24
+2.9 Kaip rengėsi ir puošėsi baltai?	25
Žinau, moku, galiu	26

III skyrius. Senovės Rytų civilizacijos

3.1 Kas yra civilizacija?	28
3.2 Šumeras – viena seniausių civilizacijų	29
3.3 Vertingas šumerų palikimas	30
3.4 Babiloniečiai, hetitai ir asirai	31
3.5 Žydai – Pažadėtosios žemės tauta	33
+3.6 Senovės Indija ir jos palikimas	34
+3.7 Senovės Kinija ir jos palikimas	35
Žinau, moku, galiu	36

IV skyrius. Egipto civilizacija

4.1 Egiptas – Nilo dovana	38
4.2 Senovės Egipto visuomenė	41
+4.3 Senovės Egipto kasdienybė	44
4.4 Egiptiečių tikėjimas	46
4.5 Piramidės – didingos faraonų kapavietės	48
+4.6 Faraono Tutanchamono kapavietės paslaptys	50
4.7 Senovės egiptiečių kultūros laimėjimai	52
Žinau, moku, galiu	55

 – temos puslapis vadovėlyje

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*

Darbai su istorijos vadovėliu LAIKAS 7 (2022 M. BUP)

Autoriai: Ignas Kapleris, Rytas Šalna
Redaktorė Renata Levickienė
Dizaineris ir maketuotojas Arūnas Latišenka
Žemėlapius sudarė Arūnas Latišenka
Viršelio autorė Indrė Salanginaitytė

© I. Kapleris, R. Šalna
© Leidykla BRIEDIS, 2026

ISBN 978-609-494-286-0

BRIEDIS

Iliustracijų šaltiniai

Aventinum Verlag / K. Sklenár, Prag, 4 p.; Cornelsen, 41, 54 p.; Dahl J., 46; <https://sketchfab.com/>, 29 p.; <https://www.flickr.com/>, 10 p.; <https://www.freepik.com/>, 5 p.; <https://www.google.com/maps/>, 23 p.; <https://www.lookandlearn.com/> Jackson P., 48 p.; <https://www.piliakalniai.lt/>, 24 p.; <https://www.shutterstock.com/>, 1, 25 p.; John Sibbick / Science Photo Library / Fotoarena, 8 p.; Jurkūnas V., 6, 15, 25 p.; Kapleris I., 19 p.; LNDM Palangos gintaro muziejus, 18 p.; Miškinis Š., 20 p.; Moritz Diesterweg Verlag, 8, 30, 33, 51 p.; Musée du Louvre, 31 p.; Museo archeologico dell'Alto Adige, 11 p.; Svetikas E., 15 p.; The British Museum, 47 p.; The Metropolitan Museum of Art, 45 p.; VŠĮ „Vita Antiqua“ / dr. D. Steponavičienės rekonstrukcija, 25 p.; Westermann Schulbuchverlag, 3, 10, 49 p.; Zavadskis M., 9, 11, 21, 47 p.

1 Egipto dievai ir deivės

Egiptiečiai garbino daugybę dievų ir deivių. Sveikata, ligos, geras ar prastas derlius – visose gyvenimo srityse žmonės jautėsi priklausantys nuo jų malonės. Be pagrindinių, įvairiose šalies vietose turėta nemažai vietinių dievų. Kiekvienas globojo vieną arba kelias sritis, turėjo skiriamųjų ženklų. Dievų atvaizdų randama ant šventyklų, kapaviečių sienų. Vieni vaizduojami kaip žmonės, kiti – turintys ir žmonių, ir gyvūnų bruožų. Taip norėta pabrėžti kurią nors dievo savybę.

Perskaityk svarbiausių egiptiečių dievų aprašymus ir po paveikslėliais įrašyk atitinkamo dievo vardą.

Ra – saulės dievas; dieną jis keliauja dangaus skliautu, o naktį dingsta pomirtiniame pasaulyje; vaizduojamas su sakalo galva ir saulės ratu.

Izidė – Horo motina, nužudytojo vyro Ozyrio sesuo ir ištikima žmona; šeimos ir vaikų globėja; Izidė surinko išmėtytas vyro kūno dalis ir kartu su mirusiųjų globėju Anubiu padarė pirmąją mumiją, kuriai burtais įkvėpė gyvybę; vaizduojama su sosto hieroglifu ant galvos.

Amonas – iš pradžių vietinis Tėbų miesto dievas; vėliau susilijo su saulės dievu Ra ir visame Egipte garbintas kaip Amonas Ra; vaizduojamas su valdovo karūna, papuošta dviem aukštomis erelio plunksnomis, rankose laiko lazda ir ankho kryžį.

Anubis – balzamavimo dievas ir mirusiųjų globėjas; mirusiųjų teisme stebėjo svarstyklių padėtį; per mumifikavimo apeigas žyniai užsidėdavo Anubio kaukes; kadangi žmonės kapinėse dažnai matydavo šakalų, tikėjo, kad Anubis prižiūri mirusiuosius, todėl vaizduojamas su šakalo galva, rankoje laikantis amžinojo gyvenimo simbolį – kryžių ankha.

Horas – Izidės ir Ozyrio sūnus; faraonų globėjas, turintis žmogiškąjį pavidalą; mūšyje Horas neteko akies, kuri tapo simboliu, saugančiu nuo blogio; vaizduojamas su sakalo galva, dviguba Aukštutinio ir Žemutinio Egipto karūna.

Hatora – Horo žmona; meilės, laimės, meno ir linksmybių deivė, šokėjų globėja; vaizduojama su karvės galva arba karvės ragais, tarp kurių matyti saulės diskas.

Ozyris – pomirtinio pasaulio ir derlingumo dievas, kurį jo piktasis brolis Setas nužudė ir padalijo į 14 dalių; Izidė, jo žmona, surinko išmėtytas kūno dalis ir meilės jėga grąžino gyvybę; jo prisikėlimas tapo nemirtingumo įrodymu; egiptiečiai tikėjo, kad Ozyris padovanojo žmonėms miežius, o žiemą su visomis laukų gėrybėmis išnyksta tamoje; vaizduojamas su baltąja Egipto karūna, karališkosios valdžios simboliais, žaliu veidu.

Totas – išminties ir mėnulio dievas; mirusiųjų teisme dalyvavo sveriant širdį, užrašinėjo svarstyklių rodmenis; egiptiečiai tikėjo, kad Totas išrado meną ir mokslą; sukūrė hieroglifų raštą; vaizduojamas su ibio galva.

2 Balzamavimas senovės Egipte

Piešiniuose matyti, kaip senovės egiptiečiai rengė mirusįjį pomirtiniam gyvenimui. Jeigu tekste teisingai įrašysi praleistus žodžius ir skaičius, kuriais pažymėti paveikslėliai, gana gerai įsivaizduosi šį egiptiečių paprotį. Kai atliksi užduotį, perskaityk tekstą dar kartą.

Druska, viduriai, aliejus, širdis.

Pirmiausia iš mirusiojo išimdavo , palikdavo tik Vėliau palaikus džiovindavo sodoje arba Paskui, kad kūnas taptų tvirtesnis, apdorodavo jį , dervomis ir į vidų priberdavo smėlio arba pjuvenų. Tada kūną vyniojo į drobes ○ ir apdėdavo įvairiais amuletais ○, kurie turėjo saugoti jį pomirtinėje kelionėje. Amžinajam gyvenimui parengtą mumiją ○ dėdavo į medinę žmogaus kūno pavidalo dėžę ○, o ją – į didesnę akmeninę sarkofagą ○. Mirusiojo vidaus organus sudėdavo į molinius laidojimo indus ○ ir pastatydavo kapavietėje greta sarkofago.

3 Mirusiųjų teismas

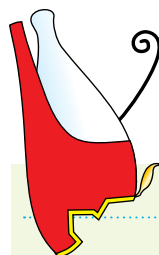
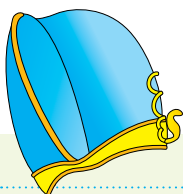
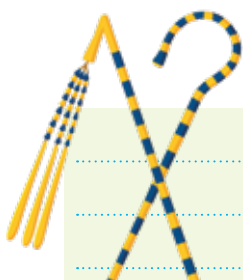
Paveiksle matyti garsiausia senovės Egipto dievų scena – mirusiųjų teismas.

Iš eilės pagal skaičių numeraciją trumpais teiginiais aprašyk teismo eigą. Įvardyk dievus.

1	
2	
3	
4	
5	
6	

1 Faraono simboliai

Daugelyje išlikusių meno kūrinių su Egipto faraonų atvaizdais matyti būdingi karališkosios valdžios simboliai. Naudokis vadovėliu, internetu ir atpažink šiuos simbolius, išsiaiškink jų reikšmę ir trumpai apibūdink.

2 Pomirtinė Tutanchamono kaukė

1922 m. britų archeologas Hovardas Karteris Karalių slėnyje, 700 km į pietus nuo Egipto sostinės Kairo, aptiko neišplėstą faraono Tutanchamono kapavietę. Sarkofage gulinio Egipto valdovo mumija nuo galvos iki pėdų buvo apvyniota siauromis audeklo juostomis, o galvą ir pečius dengė pomirtinė kaukė. Ji sveria 11 kg, pagaminta iš gryno aukso ir papuošta pusbrangių akmenų bei stiklo dirbiniais.

Tutanchamono galvą gobia karališkasis apdangalas su globos ženklais – maitvanagio galva ir kobra. Prie smakro pritvirtinta simbolinė barzda. Dabar auksinė kaukė eksponuojama Egipto muziejuje Kaire.

1. Nuspalvink šį senovės Egipto simboliu tapusį radinį.
2. Kiekvienas muziejus turi eksponatų kartoteką. Joje popierinėse kortelėse arba elektroninėse laikmenose saugoma informacija apie kiekvieną daiktą. Įsivaizduok, kad dirbi muziejuje. Naudokis tekstu ir užpildyk kortelę.

Radinio pavadinimas

Dabartinė saugojimo vieta

Radimo vieta

Radimo data

Radėjai

Radinio apibūdinimas

Svoris

Medžiagos

Išvaizda

SVARBIAUSIOS SĄVOKOS

1 Išspręsk kryžiažodį ir sužinok, kaip vadinamas puošnus akmeninis, medinis ar metalinis karstas, į kurį buvo dedamos Egipto faraonų mumijos.

1.						1		
2.		2						
3.			3					
4.					4			
5.		5						
6.	6							
7.						7		
8.						8		
9.					9			
10.					10			

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

1. Rašomoji medžiaga, pagaminta iš papirusinių viksvuolių.
2. Dykumos ar pusdykumės vieta, kurioje yra gėlo vandens ir auga augalai.
3. Didingas faraono kapas iš akmens luitų arba plytų.
4. Senovės Egipte gulinčio liūto su žmogaus galva skulptūra.
5. Senovės Egipto sritis, valdoma monarcho.
6. Senovės Egipto valdovas.
7. Išdžiūvęs ar balzamuotas žmogaus arba gyvūno kūnas.
8. Senovės egiptiečių, kinų ir japonų rašto ženklai, žymintys žodžius, skiemenis arba raides.
9. Jūros ar ežero pakrantėje ties upės žiotimis iš sąnašų susidariusi dažniausiai trikampė lyguma, kurioje upė skaidosi į šakas.
10. Tos pačios giminės valdovai, vienas iš kito paveldintys sostą.

LAIKAS ISTORIJOJE

2 Laiko juostoje įrašyk tinkamą datą arba įvykį.

ISTORINĖS ASMENYBĖS

3 Atpažink pavaizduotas istorines asmenybes ir įrašyk jų vardus.

4 Kurios asmenybės veiklą atspindi apibūdinimas? Įrašyk tinkamą raidę (A–G).

☐ Pirmoji moteris, tapusi senovės Egipto faraone.

☐ Prancūzų kalbininkas, iššifravęs egiptiečių hieroglifus.

☐ Faraonas, kuris pastatė didžiausią Egipto piramidę.

☐ Ši valdovė laikoma senovės Egipto moteriškumo ir grožio simboliu.

☐ Senovės Egipto faraonas, kurio neišplėštą kapavietę 1922 m. aptiko anglų archeologas Hovardas Karteris.

☐ Laikomas faraonu maištininku, nes, pasivadinęs Echnatonu, Amono Ra ir kitų dievų kultą pakeitė saulės dievo Atono kultu.

☐ Jis buvo vienas galingiausių senovės Egipto faraonų, daug kariavo su hetitais. Prie Egipto prijungė dalį Sirijos. Jo įsakymu pastatyta didinga Abu Simbelio šventykla.

Puikiai – viskas pavyko ir panašias užduotis galiu padėti atlikti kitiems.

Gerai – atlikau beveik visas užduotis, bet negaliu padėti jų atlikti kitiems.

Patenkinamai – ne visas užduotis atlikau ir supratau, turiu dar pasimokyti.

Silpnai – užduočių neatlikau, nes nieko nesupratau, turiu prašyti mokytojo pagalbos.

ĮSIVERTINIMAS

Šiame užduočių sąsiuvinio skyriuje atlikai daug užduočių. Elkis sąžiningai ir įsivertink, kaip tau sekėsi jas atlikti. Ties tinkamu ženklu pažymėk +.

